

Hedeselskabet

Malthe Tellerup

1

1 Da vi mødte Mads, havde vi set syv smadrede stuehuse og var klar til at give op. Husene var alle hurtigt forladte. Det første sted var en familie gået i opløsning, der var dåser og flasker overalt, selvom landmanden fortalte, at hans kone allerede havde samlet for 500 kroner pant. Vi stod sammen med ham og så på resterne af et børneværelse, et muggent eventyrtapet, en lyserød bamse mellem 5 skrald, flasker og byggematerialer. Det andet sted var bondens svineproduktion så omfattende, at vi nærmest stod midt i den, når vi var inde i huset. En minkavler var ked af, at ingen af hans børn ville flytte hjem og bo. Vi svarede ikke, og han prøvede at lokke med, at han kunne skaffe Viktoria en billig pels. Et sted var fyrrummet sodet til efter en tidligere lejer, der havde hældt benzin på fyret i stedet for olie.

10 Det femte sted så vi på et hus uden indmad, nøgne vægge og fundamenter, alt var brækket op. Der hang ledninger ned fra smadrede loftsplader, en halv væg manglede. Landmanden forsikrede os om, at han nok skulle få sat nogle gipsvægge op, og huset kunne stå klar til indflytning næste uge.

"Der er også fibernet og Boxer, for det bliver jo mørkt, når det bliver mørkt," sagde han og grinede to guldkindtænder frem.

15 Det sjette sted var faktisk i god stand, men bonden og hans kone havde misforstået os. De troede, at vi endelig var nogle købere til deres gård, som havde stået til salg i over to år. Der var ikke andet for end at se skuffelsen i deres øjne, da de forstod, at vi bare ville leje, skynde os at beklage og bakke ud.

Vi var omgivet af gråvej, temperaturen havde taget et markant dyk mod nul, så regnen var nærmere slud, og vi var begge blevet øjeblikkeligt forkølede og hostede og snottede os gennem besøgene.

20 Det syvende sted takkede vi for snakken og sagde, at vi var nødt til at tænke os om. Bonden sad allerede i sin truck og trippede, mens hans to hønsehunde sprang rundt om ham. Han vidste ikke lige, hvorfor porten var røget af laden, men gentog, at fyret stadig virkede. Vi kunne købe olien billigt af ham. Han beklagede, at haven var et brøndhul, men det var der ikke noget at gøre ved. Hundene sprang rundt om trucken, og vi kunne ikke mere.

25 Men så kom vi ud til Mads' sted på Hedevej. Markerne stod brunt i brunt, og vi kørte ad en uendelig grusvej for at komme derhen. Det var ved at blive mørkt, og vi ville egentlig bare gerne væk. Vi kørte gennem plantageskov og forbi marker med juletræer og så et langt stykke skov igen. Pludselig åbnede landskabet sig, og mit hjerte baskede i brystet. Det følte, som om vi var omme bag alting, som om det ikke var muligt at komme længere væk.

30 Mads mødte os på trappen op til stuehuset. En lille mand i blå kedeldragt og lange gummistøvler, skaldet ned til ørene, hvor der var tæt brunt hår. Han så os kort i øjnene, slog så blikket ned og viste os rundt.

Gårdspladsen var omkranset af tre lader. Uden om dem løb en smal eng ud til markerne. Mads sagde, at vi kunne få lidt af den ene græsmark med, hvis vi ville. Ellers slog han bare græsset på den.

35 Det gamle inventar stod stadig inde i laderne, båse til svin på den ene side og kæder og jernstænger til at fikser køer på den anden. Der var en stald til et æsel, og laderne var smukke og forfaldne.

"I må bru' a' lader te' hva' I we'," sagde Mads og viste os ind i huset, som var i røde mursten med rødt tegltag. Et meget rankt hus. Hoveddørens glas var baldret, og hullet var lappet med en gammel træplade. Mads beklagede husets stand, det var den sidste lejer. Han var ked af, at det gik sådan med

40 hende.

På første sal var der et stort soveværelse og to mindre børneværelser. Nedenunder en kæmpe kummefryser i gangen, en lille sal af et badeværelse i brune klinker og olivengrøn keramik, derefter en lang stue, hvor to vægge var slået ned. Og så en kælder, der stod under vand.

45 "Sådan a' 'æt med a' kældr' her," sagde han. "De skutte ha' wære' anlwt. A' grundvand står for høj. Der er kun ét og gør', pump' a' vand væk, hwis 'æ stiger."

Han havde monteret en dykpumpe dernede og sat en streg på fyret ved det punkt, som vandet ikke måtte stige over. Han garanterede, at der ikke var svamp.

"Men hvis man må vær' så fræk, wa' æ' så, der bringe' jer to helt herover?" spurgte han.

"Tjo, vi vil gerne ud af byen," svarede Viktoria.

50 "Ja, det jo æt' møj plads, man har derovre i københavn."

"Ja og Viktoria har fået arbejde inde i Holstebro," sagde jeg.

"Nå nå da. Hva' med dig så?"

"Jeg skal til at finde noget."

"Jo jo."

55 Så fortalte Mads, at han havde haft lejeren boende i knap tre år. En dag var hun rejst uden et ord og uden at betale de sidste to måneders leje. Fordi Mads havde betalt for ellen, havde hun ikke brugt fyret. Hun havde varmet alt vand i gryder og elkedlen. Hun havde ladet fyret løbe tør og hældt alt sit fedtstof ned i afløbet. Han syntes, det var synd for huset. Det var tydeligt, at han havde haft det hårdt over at følge med i hendes livsførelse, at han havde manglet nogen at fortælle om det til.

60 Og hun havde virkelig sat et elendigt aftryk på huset. Alt var svinet til af hendes og dyrenes skidt. Hun havde boet sammen med to sanktbernhardshunde.

"De sov wist os' te' sams'."

I udestuen havde der både gået en flok høns og boet duer i en hjemmelavet voliere af hønsenet.

65 Nettet hang stadig over fliserne, som var fuldstændig overskidte. Imellem de to bure stod to store og klamme stofsofaer. Hundene havde efterladt bunker af pels i hver krog af huset og hele tæpper bag radiatorerne. Der var brune savlpletter på alle flader fra gulvet og en meter op.

"Så der' æt' nowe og sig' te', ha' lugter af dyr," sagde Mads og tilføjede, at hvis vi ville have nogle af møblerne, skulle vi bare sige hvilke, han ville sørge for, at resten blev smidt ud.

Vi stod over for endnu et helt smadret sted og var denne gang begejstrede. Vi troede på det.

70 Her var smukt på sin egen afsindige måde. Lejen var 3000. Mads tilbød de første to måneder gratis, fordi der var så beskidt. Viktoria og jeg smilede til hinanden og var enige. Vi gav håndslag. Det var en aftale. Ingen kontrakt, intet depositum, kun tillid.

2

Mads ejer kun huset på grund af jorden, han bruger den til at dyrke foder til sine køer. Han har 140 malkekøer i moderne løsstaldsdrift og har arvet bedriften fra sin far, Marius, som dyrkede heden op. I 75 1954 blev der bygget 11 statshusmandssteder for at lave intensiv markdrift herude. Husene blev lagt med præcis en kilometer mellem hinanden, så de kunne dække hele heden ind. I dag er der kun landbrug i to af stederne. Jorden er sandet og ringe til at holde på vandet og næringen, det siver lige igennem den, og der skal knokles ekstra hårdt for at få det til at løbe rundt. Det gjorde Marius. Han mødte Inger og fik sønnerne Mads og Søren. Han opkøbte sin nabo og fordoblede sin jord. Så gav 80 han bedriften videre til sin mest duelige dreng.

Huset ligger mellem Skalstrup og Nees, to nogenlunde lige små, lige oversete landsbyer. Her er Danmark tyndest befolket. Mundheld siger, at kommer folk fra denne egn på besøg, skal man sørge for at byde dem rugbrød med smør.

85 Det var klart, at vi blev nødt til at få en bil. Her er ingen busser, og vi har 15 kilometer ned til stationsbyen, Vemb, hvor man kan købe ind.

Her er ingen spektakulær vestkyst, store bakker eller højtravende bøgeskove. Her er fladt og langstrakt, tomt og åbent. Her kan skønheden gøre vanvittig, og den kan give ro. Rovfuglene hersker dovent. Landsbyerne har været fjender, den ene har været missionsk, den anden grundtvigiansk. Der har været skole, købmand, forsamlingshus, foderstof og kirke. I dag er historien en anden, nu holder
90 man sammen, missionshuset er jævnet med jorden. Den eneste åbne butik er Japanske Møbler, og man deler forsamlingshus.

Her er kort til himlen, men langt til loven. Den når lige knap til Vemb. En gang imellem kigger den ud og ser, om alt er, som det skal være, og så skynder den sig ellers tilbage til noget, der kan kaldes centralt: Holstebro, Herning. Den orden, her er, er folkelig. Den er vi fælles om at konstituere og
95 holde ved lige. Det vil også sige, nogen har gang i noget værre noget.

Bilen købte vi af en brugtvognsforhandler i Midtjylland. Ved siden af bilerne stod store bure med hunde i. Det var noget, hans kone stod for, fortalte han. Hundene bjæffede og gøede, og vi valgte en grå Ford Fiesta. Den var lille, enkel og godt slidt. Vi gav den en testtur. Så handlede Viktoria 2000 af prisen og fik nøglen. Imens lavede jeg en krans af vintergækker. På vej ud lagde jeg kransen på
100 hendes hoved med en højtidelig mine, hun grinede og rystede den af sig, så det dryssede med vintergækker. Så kørte hun os hurtigt tilbage.

3

De første tre måneder ryddede vi op og gjorde rent som besatte. Vi indtog huset en kvadratmeter ad gangen. Hvorfor bruge alle sine kræfter på at skure? Det ved jeg ikke, vi gjorde det, det føltes rigtigt. Vi ville bo i det her hus, og det skulle være vores centrum for at indtage verden.

105 Viktoria og jeg har kendt hinanden i snart fem år. Vi har elsket uden tøven, mens vi har boet i verdens storbyer, snakket lange nætter omgivet af lys, der aldrig slukker, krammet i nedslidte dobbeltsenge fra New York til Paris og København. Nu vil vi noget andet.

Viktoria er digter. Hun bærer på en radikal mildhed, har en særlig evne til at møde andre, men ikke for den gode stemnings skyld. Hun kan blive rasende, græde eller blive euforisk i situationer, hvor
110 andre mennesker som regel anstrenger sig for at være venlige uden at være for meget. Selv præsenterer jeg mig som forfatter, når jeg tør. I nogle år har jeg tjent mine penge som køkkenassistent i et industrikøkken og har ikke været mere knyttet til det arbejde end et blad til sin gren sidst på efteråret. Så da Viktoria fik et tilbud om at undervise unge forfatterspirer på Talentskolen i Holstebro 15 timer om ugen, blev vi hurtigt enige om at flytte. Det var ikke, fordi vi
115 kendte nogen på den her egn, faktisk kendte vi ingen.

For Mads var der håb i mødet med os. Han kunne godt se, at vi havde kræfterne til at holde huset væk fra ruin. Og han vil gerne det hus det godt. Han vil det i det hele taget godt. Han fik sat en ny dør i, og sammen fik vi installeret en brændeovn i stuen. Han fik nedløbsrøret, der var hullet, som var det skudt med hagl, skiftet, og sådan kom han i det hele taget forbi jævnlige, hjalp til og småsnakkede. Vi
120 pillede udestuen fra hinanden og lyset væltede ind fra syd. Vi lod øst- og vestsiden stå som læhegn. Der groede en efeu op ad det ene hjørne, som vi lod blive. For Mads så det noget underligt ud. Ligesom han syntes, det var mærkeligt, at vi ikke ville have et nyt væg-til-væg-tæppe, men i stedet lå på alle fire og bankede spartelmasse op for at få de gamle fyrretræsbrædder fri. Men den slags hang han sig ikke i.